

Schriftelijke bijdrage CoMensha formele internetconsultatie artikel 273f Sr

Aan : Ministerie van Justitie en Veiligheid en Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Van : CoMensha

Betreft : Internetconsultatie wetsvoorstel modernisering en uitbreiding strafbaarstelling
mensenhandel

Datum : 18-4-2023

Algemeen positief

Over het algemeen is CoMensha positief gestemd over de verduidelijking -en versimpelingslag die gemaakt is met de voorgestelde wettelijke aanpassingen van het huidige artikel 273 Sr.

We zijn blij met het schrappen van onnodige onderdelen en het expliciet opnemen van de irrelevantie van instemming. Daarnaast zijn we erg te spreken over de voorgestelde strafbaarstelling van voordeeltrekken. De verruiming die het voorgestelde artikel beoogt zal ervoor zorgen dat meer profiteurs strafrechtelijk kunnen worden vervolgd. Ook stemt het ons positief dat in de memorie van toelichting misbruik van een kwetsbare positie expliciet breed wordt uitgelegd.

Ook is CoMensha verheugd dat ernstige misstanden in de arbeidsfeer strafrechtelijk kunnen worden aangepakt met het introduceren van een nieuwe strafbepaling. Al sinds de eerste discussies in programmalijn 2 opperden CoMensha, FairWork en FNV de toevoeging van een aparte strafbaarstelling. Hoewel dit eerst niet als een reële optie werd beschouwd door de deelnemende overheidsinstanties, zijn wij blij dat in de loop van de jaren die houding is veranderd en we nu een stap dichterbij de strafbaarstelling zijn van ernstige arbeidsmisstanden die niet kwalificeren als arbeidsuitbuiting in de context van mensenhandel.

Begrip 'ernstige benadeling' en invulling ervan onnodig complicerend

Waar we nog wel ernstige zorgen over hebben is **of 'ernstige benadeling' de juiste juridische term is om ernstige misstanden in de arbeidsfeer te omschrijven**. Het is een vaag beleidsconcept wat nu gejuridiseerd wordt. Ernstige benadeling is een niet-juridische term bedacht door de Nederlandse Arbeidsinspectie, waarbij slechts bij benadering duidelijk is wat hiermee wordt bedoeld. Hiermee leent het zich niet voor een strafbaarstelling vanuit het rechtszekerheidsprincipe. Onze angst is dat met de introductie van 'ernstige benadeling' als juridisch begrip in het Wetboek van Strafrecht een nieuwe discussie wordt geïntroduceerd die we nu sinds 2015 voeren met betrekking tot arbeidsuitbuiting, terwijl de moderniseringsslag juist zou moeten zorgen voor (conceptuele) helderheid om zo de effectiviteit te verbeteren. **Gekozen kan beter worden voor uitbuiting/economische uitbuiting/arbeidsuitbuiting, in navolging van andere landen, begrippen die juridisch gezien betekenis hebben.**

Daarnaast maken we ons zorgen over de invulling van ernstige benadeling. Door twee dwangmiddelen uit het mensenhandel artikel toe te voegen die juist moeilijk te bewijzen zijn en die inconsistent worden toegepast in de rechtspraak (de twee misbruikbestanddelen misbruik van een kwetsbare positie en misbruik van uit feitelijke omstandigheden voortvloeiend overwicht),¹ is het de vraag of het daadwerkelijk de lading van een lichtere variant dekt. Uiteraard zijn er andere bestanddelen die niet hoeven te worden bewezen, maar zo lijkt de lat alsnog (te) hoog te worden gelegd voor ernstige misstanden in de arbeidsfeer. Hiermee ligt ernstige benadeling zeer dicht aan tegen mensenhandel en is de vraag of het grijze gebied van zeer ernstige arbeidsgerelateerde schendingen strafrechtelijk wordt afgedekt.

Gevolgen slachtofferbescherming

Zeker nu er in de huidig voorgestelde lezing dwangmiddelen (de misbruikbestanddelen misbruik van een kwetsbare positie en uit feitelijke omstandigheden voortvloeiend overwicht) in de bepaling van ernstige benadeling zijn opgenomen, zal er in het geval van ernstige benadeling, sprake zijn van de *geringste* aanwijzing van slachtofferschap mensenhandel (immers er moeten indicaties zijn van de misbruikbestanddelen waarmee er ook indicaties zijn voor de aanwezigheid van het bestanddeel dwang van mensenhandel). **Dit betekent dat eigenlijk nog steeds dezelfde groep wordt bediend, en dat deze niet is uitgebreid. Voor al deze personen geldt dat er sprake is van de geringste aanwijzing van slachtofferschap mensenhandel.** In het vervolg is het alleen afhankelijk van het onderzoek en bewijs of er vervolgd kan worden voor ernstige benadeling of arbeidsuitbuiting in de context van mensenhandel. Voorts lijkt de Memorie van Toelichting ten aanzien van slachtoffers van ernstige benadeling slechts te spreken over slachtofferbeschermingsrechten in de context van het strafproces (recht op informatie, recht op voeging). **Wij willen met klem verzoeken dat de aanpassing van de huidige wetgeving niet ertoe leidt dat de slachtofferbescherming wordt beperkt.**

Bij een *geringste* aanwijzing van mensenhandel, ligt het aan het verder onderzoek en de bewijsmogelijkheden of in de toekomst uiteindelijk gekozen wordt voor het vervolgen op basis van ernstige benadeling of vervolging van mensenhandel. De toevoeging van ernstige benadeling mag er geenszins toe leiden dat slachtoffers niet de rechten krijgen waar ze krachtens de wet recht op hebben (in ieder geval gedurende de reflectieperiode).

Non-punishment principe

Tenslotte willen we benadrukken dat het niet expliciet opnemen van het non-punishment principe ons inziens een gemiste kans is. Zeker met het oog op de toename van het aantal criminele uitbuitingszaken, wordt de toepassing van het non-punishment principe steeds belangrijker. Met de ‘irrelevantie van instemming’ hebben we al de ervaring gehad dat wanneer iets niet expliciet

¹ Conny Rijken & Eefje de Volder, *Arbeidsuitbuiting onder de loep: een analyse van de uitleg van arbeidsuitbuiting in Nederland* (Tilburg University en IMPACT: Center against Human Trafficking and Sexual Violence in Conflict, 2022, in opdracht van FNV en CoMensha), p. 41.

strafbaar wordt gesteld, dit ertoe kan leiden dat er inconsistente toepassing is in de rechtspraak. De inconsistente toepassing van het non-punishment principe is al jaren onderwerp van discussie en er is nog niets veranderd.² Hiermee is de wetgever weer aan zet. Laten we daarom nu van de gelegenheid gebruik maken om dit expliciet op te nemen.³

Conclusie

Ons voorstel:

- De juridische kwalificatie 'ernstige benadeling' herzien voor het strafbaarstellen van ernstige misstanden in de arbeidssfeer. Hiermee doelen we zowel op de gebezigde term als de toevoeging van de (misbruik)dwangmiddelen (misbruik van kwetsbare positie en misbruik van uit feitelijke omstandigheden voortvloeiend overwicht) om duiding te geven aan ernstige misstanden in de arbeidssfeer.
- Non-punishment principe expliciet toevoegen.
- Slachtofferbescherming borgen.

Bij eventuele vragen kunt u contact opnemen met onze Adviseur Aanpak Mensenhandel/
Arbeidsuitbuiting

² Zie o.a. L.B. Esser & C.E. Dettmeijer-Vermeulen, 'Van beginsel tot praktijk. Het non-punishmentbeginsel in mensenhandelzaken', DD 2017/40, p. 412-434.

³ Inspiratie kan worden gehaald uit de modelbepaling voorgesteld door de Special Rapporteur on Trafficking in Persons:

"Non liability [non punishment/non prosecution] of victims of trafficking in person:

1. A victim of trafficking in persons shall not be held liable under criminal, civil or administrative laws for unlawful acts or immigration offences committed by them, to the extent that such involvement is a direct consequence of their situation as trafficked persons. 2. A child victim of trafficking shall not be prosecuted or punished for unlawful acts which are related to their trafficking." Source: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Trafficking/Non-Punishment-Paper.pdf>